

UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATABASEN

Cirkulärnr: 23:59
Diariernr: SKR2023/02290
Handläggare: Patrik Jonasson
Ämnesord: Ekonomi
Avdelning: Avdelningen för ekonomi och styrning
Sektion/Enhet: Sektionen för ekonomisk analys

Datum: 2023-12-14
Mottagare:
Rubrik: MakroNytt 3 2023

Sammanfattning

I cirkulär 23:59 presenterar vi en sammanfattning av vår senaste bedömning av den makroekonomiska utvecklingen. Bedömningen används som underlag för uppdaterad prognos för skatteunderlaget för åren 2023–2027.

SLUT UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATABASEN

CIRKULÄR 23:59

Avdelningen för ekonomi och styrning
Patrik Jonasson

Regioner
Kommuner
Ekonomidirektörer
Budgetchefer
Finanschefer
Redovisningschefer
Ekonomer
m. fl.

MakroNytt 3 2023

Sammanfattning

Svensk industri och export har utvecklats hyfsat starkt i år, trots en svag omvärldskonjunktur, och i kontrast till fallande inhemsk efterfrågan i Sverige. Världshandeln har sjunkit en tid och ledande indikatorer pekar på en fortsatt svag utveckling för global industri och handel. Den konjunkturedgång som de senaste årens höga inflation och höga räntor har medfört syns nu i tjänstesektorn i flertalet länder samt på arbetsmarknaden, som hittills visat sig oväntat motståndskraftig på flera håll. Många ekonomier uppvisar låg BNP-tillväxt och endast USA avviker tydligt bland utvecklade länder, med en relativt hög tillväxt i år. Även där väntas dock de senaste årens uppgång för inflation och räntor slutligen ge ett mer tydligt avtryck i ekonomin. Nästa år dämpas således konjunkturen också i USA. Fallet i inflationen beräknas fortsätta under 2024, såväl i USA som i Europa (och Sverige), vilket i sig ger en viss lättnad. Men att centralbankerna, inklusive Riksbanken, nästa år sänker sina styrräntor blir en viktigare stimulans. Redan nu syns betydande nedgångar för långräntorna.

SKR räknar med en fortsatt försvagning av sysselsättningen 2024, där en svag utveckling för arbetade timmar bromsar tillväxten för lönesumman. Därigenom dämpas såväl hushållens konsumtionsefterfrågan som det kommunala skatteunderlaget. Skatteunderlaget ökar ovanligt svagt nästa år. Då väntar ett andra år på rad av ett reallt sett minskande skatteunderlag. Tappet 2024 beräknas nu bli än större än den minskning i reala termer för skatteunderlaget som beräknas ske i år. Såväl i Sverige som i vår omvärld antas en konjunkturuppgång vänta 2025.

Innehåll

Höga räntor och inflation dämpar konjunkturen.....	3
Lägre inflation och räntor 2024	5
Svag utveckling av skatteunderlaget 2024.....	8
Analys av underliggande och real utveckling av det kommunala skatteunderlaget (tabell 2).....	9

Höga räntor och inflation dämpar konjunkturen

De senaste årens höga inflation och de högre räntorna har urholkat köpkraften för hushåll och pressat lönsamheten i delar av näringslivet. Detta är en huvudorsak till att den globala tillväxten bromsat in. Inflationen är nu på väg ner och flera centralbanker har indikerat att räntetoppen har nåtts. Marknaderna prisar nu in räntesänkningar redan i början av nästa år i USA, Eurozonen och Sverige. Den senaste tiden har långa obligationsräntor backat ordentligt, vilket inneburit lägre finansieringskostnader för banker samt att svenska bolåneräntor har börjat sänkas. Den amerikanska konjunkturen har visat sig starkare än förväntat och BNP-tillväxten är ännu relativt hög. Också arbetsmarknaden i USA har varit oväntat stark men allt fler tecken pekar mot att den har börjat bromsa in. Även om energipriser i Europa har fallit tillbaka är de högre än innan Rysslands anfällskrig mot Ukraina. Tillverkningsindustrin i Eurozonen tycks ännu hämmas av de högre energipriserna. I synnerhet tysk industri går knackigt, delvis på grund av den svaga världshandeln och den dämpade efterfrågan från Asien, där inte minst Kina är en viktig exportmarknad för Tyskland. Trots en svag utveckling det senaste året har den europeiska arbetsmarknaden hittills visat sig robust, likt utvecklingen i USA. Men den svaga produktionsutvecklingen för europeisk industri har nu spridit sig till tjänstesektorn, varför en svagare europeisk arbetsmarknad väntas nästa år. En flerårig anpassning till högre priser och räntor väntas för hushåll och företag och detta dämpar efterfrågetillväxten framöver. Global BNP bedöms växa med mindre än 3 procent både 2023 och 2024. Därefter antas en viss återhämtning för global tillväxt, bland annat till följd av lägre centralbanksräntor.

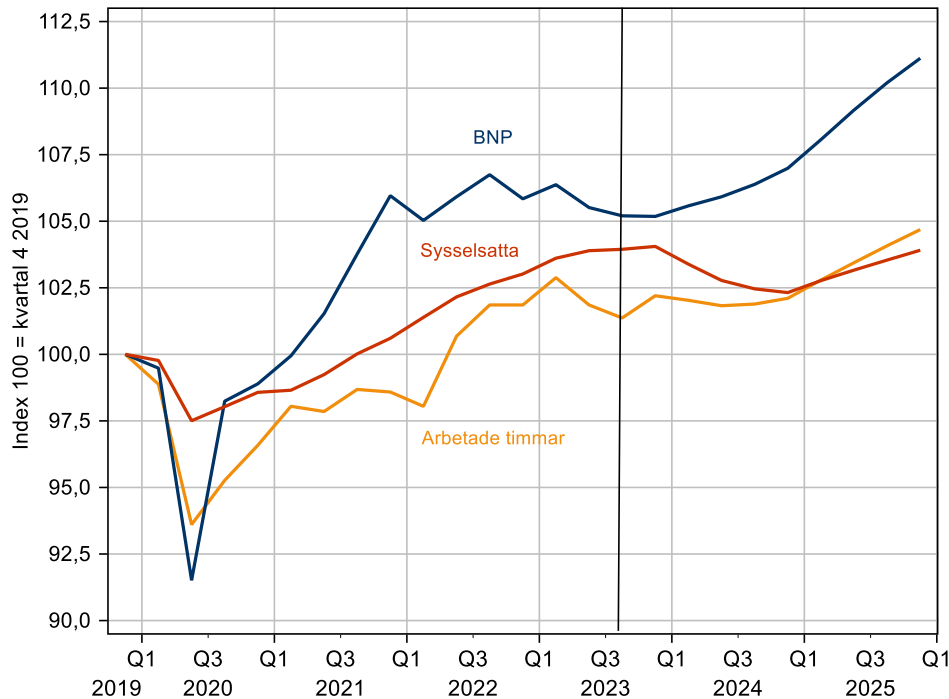
Den svenska konjunkturen har i år försvagats rejält och konjunkturedgången väntas fortsätta nästa år. Att BNP-tillväxten i Sverige 2023–2024 blir så svag – svagare än i tillväxten omvärlden – beror i hög grad på den höga räntekänslighet som präglar svensk ekonomi. Men vi får följaktligen också en snabbare återhämtning 2025–2026, när sänkta räntor bedöms stärka konjunkturen. Att svenska hushåll påverkas så mycket och snabbt av ändrade räntesatser följer av att skuldsättningen är hög samt att räntebindningstiden är kort. En del av den ränteuppgång som skett det senaste året är dock tillfällig och påverkar konsumtion i mindre omfattning då hushållen totalt sett kan minska sitt sparande tillfälligt. När räntorna framöver antas falla tillbaka från nulägetets höga nivåer kommer dock högre räntor jämfört med ränteläget före höjningarna 2022–2023 att gälla. Därmed väntas en bestående dämpning av bostadspriser och efterfrågan på krediter. Den kortsiktiga effekten är dock än större. Högre räntor och levnadsomkostnader pressar nu kvar-att-leva-på-kalkylerna och bostadspriserna, vilket leder till en kreditåtstramning i banksektorn. Transaktionsvolymen på bostadsmarknaden är nu mycket låg, efter att den tidigare uppgång som skedde under åren med mycket låga räntor har brutits. I nuläget skjuter många hushåll upp de inköp som innebär ökad

boendekonsumtion och/eller är mer av investeringskaraktär. Sammantaget har detta lett till en rejäl nedgång för bostadsinvesteringarna, som sannolikt kommer att vara låga en längre tid. Såväl nyproduktion som ombyggnation tyngs även av kraftigt förhöjda produktionskostnader. Ännu är dock näringslivets investeringar exklusive bostäder höga, men vi räknar med en svag utveckling nästa år. Den inhemska efterfrågan har i år minskat markant och beräknas 2024 endast öka svagt, för att ta bättre fart därefter. Att reallönerna åter börjar stiga 2024, att räntorna sjunker samt att den globala BNP-tillväxten stärks 2025 är de positiva krafter som i SKR:s prognos förutsätts leda till en konjunkturuppgång i Sverige 2025.

Med sjunkande hushållskonsumtion och bostadsbyggande har svensk konjunktur i år räddats av en förhållandevis stark utveckling av exporten och tillverkningsindustrin. Visserligen visar exporten en stor inbromsning jämfört med uppgången 2022, men detta har varit en tydlig motkraft till försvagningen av inhemsk efterfrågan. Samtidigt har importen varit mycket dämpad, beroende på bland annat den svaga svenska valutan och den låga konsumtionen. Bidragsmässigt ger utrikeshandeln en starkt positiv effekt till BNP 2023. Bidraget från lagerinvesteringar drar samtidigt ner BNP i år, men vi räknar med ett positivt lagerbidrag 2024. Nettoexporten beräknas ge negativa bidrag framöver när efterfrågan på svensk export stärks och inhemsk efterfrågan i Sverige tar fart. BNP ökar långsamt 2024, men i den efterföljande konjunkturåterhämtningen väntar högre tillväxt.

Den flerårigt svaga BNP-utvecklingen i Sverige kommer fortsatt att dämpa efterfrågan på arbetskraft. En motverkande faktor kan dock vara det faktum att personalkostnaderna har blivit relativt sett ”billigare” än andra produktionsfaktorer efter uppgången i räntor och priser. På sistone har arbetslösheten börjat stiga, efter att en viss nedgång i sysselsättningsgraden. Hittills har det varit tillfälliga anställningar som har minskat mest medan arbetslösheten har ökat mest för de i åldersspannet 25–34 år. Det är således arbetsmarknaden för dem som är på väg att etablera sig, eller är i början av karriären, som hittills har försvagats mest. De branscher som hittills visar störst tapp sedan räntehöjningarna inleddes är handel och bygg, där antalet arbetade timmar har minskat medan de har ökat i andra sektorer (jordbruk, skogsbruk och fiske är ett undantag på grund av pandemin). Enligt vår bedömning väntar en allt bredare nedgång nästa år: sysselsättningen beräknas då minska med drygt en procentenhet. Först 2025, när konjunkturen antas stärkas, beräknas sysselsättningen åter öka.

Diagram 1. BNP, antal sysselsatta och antal arbetade timmar
Indexerade kvartalsnivåer.

Källor: Macrobond och Sveriges Kommuner och Regioner.

BNP har gått sidledes 2022 och minskar något 2023. Trots det har sysselsättningen och arbetade timmar fortsatt att öka. BNP-utvecklingen kommer dock att påverka arbetsmarknaden negativt med fördröjning. Först 2025 antas BNP-tillväxten få bättre fart igen.

Lägre inflation och räntor 2024

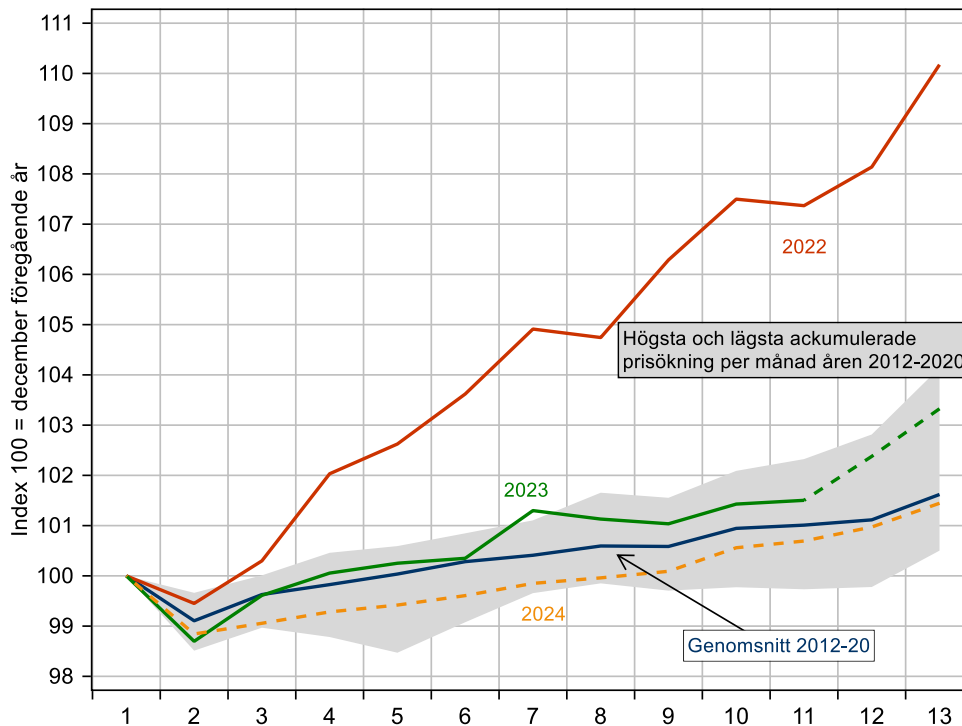
Inflationen i Sverige är visserligen ännu hög men har fallit markant sedan slutet av förra året, när den var som allra högst. Utfallen för oktober månad visar en nedgång för både KPI- och KPIF-inflationen om cirka 6 procentenheter sedan toppnoteringarna i december 2022. SKR:s beräkningar visar en fortsatt nedgång nästa år, framförallt under det första halvåret. Även globalt har inflationen fallit. Merparten av inflationsnedgången är nu troligen avklarad i flertalet länder, men en viss nedgång bedöms ändå kvarstå. Sjunkande importpriser, förstärkt av en starkare valutakurs för den svenska kronan nästa år, väntas bidra till fortsatt sjunkande inflation i Sverige.

Diagram 2. Månadsförlopp per kalenderår för indexet KPIF

Indexbanor per år visas där index 100 motsvarar december-KPIF året innan.

X-axelns skala: 1= december föregående år; 2-13=januari-december innevarande år.

Streckade linjer utgör SKR:s prognoser.

Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

Ökningen för KPIF under 2023 ligger klart närmare en historiskt normal ökning än 2022 års branta KPIF-uppgång. Att prisuppgången enligt KPIF nästa år hamnar något under ett historiskt genomsnitt (från åren 2012–2020) följer bland annat av att elpriserna 2024 beräknas ligga något under 2023 års nivåer.

Det finns i nuläget även andra faktorer som stärker vår syn att inflationen ska fortsätta ner, inte minst genom en svagare arbetsmarknad och hårdare konkurrens på produktmarknaderna i den allt svagare konjunkturen. På sistone syns närmast beskedliga månatliga prisökningar. Exempelvis har indexnivån för KPIF stigit med endast 0,2 procentenheter ackumulerat under de senaste fyra månaderna, vilket är mindre än hälften av den genomsnittliga prisökningen dessa månader under 2010–2019, en period som präglades av låg inflation. De ännu höga inflationstalen beror således i högsta grad på stora prisökningar tidigare (för 5- 12 månader sedan). När dessa prislyft blir äldre än 12 månader ”försvinner” de ur inflationen, som därmed faller. Denna effekt utgör en ”teknisk” huvudförklaring till att sjunkande inflation nu är den allmänna förväntan bland prognosmakare trots osäkerhet kring utvecklingen framöver, speciellt för en del betydelsefulla priser exempelvis energipriserna. När det gäller el och drivmedel utgår SKR:s prognos från att dessa priser kommande år kommer

att ligga klart under de höga årsgenomsnittet från 2022, men ändå på historiskt höga prisnivåer. Nästa års inflationsbidrag från energipriserna blir negativt, men långt från lika stort som i år. Också livsmedelspriserna antas ligga kvar på höga nivåer 2024, även om prisökningarna antas fortsätta dämpas.

Tabell 1. Nyckeltal för svensk ekonomi

Procentuell förändring respektive procent, om inte annat anges.

Nyckeltal	2022	2023	2024	2025	2026	2027
BNP, volym, kalenderkorrigerad	2,9	-0,3	0,5	3,2	2,8	1,8
Arbetade timmar, kalenderkorr.	2,4	1,5	-0,1	1,8	1,6	0,9
Lönesumma	6,4	5,5	3,1	4,9	5,1	4,3
Timlön, Nationalräkenskaperna	3,9	3,9	3,3	3,1	3,3	3,3
Arbetslöshet, andel av arbetskraften 15-74 år	7,5	7,6	8,8	8,7	8,1	7,8
Inflation, KPIF	7,7	6,1	2,4	1,9	1,9	2,0
Inflation, KPI	8,4	8,7	3,3	1,4	1,7	1,8
Styrränta, vid årets slut	2,50	4,00	3,25	2,00	2,00	2,00

Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

En utveckling som visar allt färre tecken på att utmana inflationsmålet (en KPIF-inflation om 2 procent) antas medföra en kursomläggning från Riksbanken nästa år. När inflationen samt inflationsprognoserna inte längre upplevs som problematiskt höga kommer penningpolitiken kunna ta större hänsyn till konjunkturen. För att undvika en för hög realränta behöver dessutom (nominal-) räntorna sänkas när inflationen faller tillbaka. Liksom många andra bedömare räknar SKR med att såväl Federal Reserve i USA som Europeiska centralbanken lättar på penningpolitiken nästa år. Denna draghjälp blir självklart viktig för andra centralbanker, som Riksbanken, även om det inte alls saknas goda inhemska skäl för att stimulera svensk ekonomi nästa år (se ovan). Räntenedgången nästa år är långt från lika stor som uppgången var 2021–2023. Även för helåret 2024 beräknas ett positivt räntekostnadsbidrag till KPI-inflationen. Detta följer av att flera bolåneräntor för stora delar av 2024 kommer att överstiga motsvarande ränta 12 månader tidigare. Det dröjer därmed innan ett lägre ränteläge har slagit igenom på samtliga lån – såväl i realiteten som i KPI.

Att både inflationen och räntorna faller 2024 bidrar till att stötta den svenska konjunkturen. Den förhöjda prisnivån är dock bestående, och räntorna antas inte bli till närmelsevis lika låga som de var före ränteuppgången. Effekterna av ränte- och inflationschocken 2022–2023 kommer således att innebära en mångårig dämpning för efterfrågan i Sverige.

Svag utveckling av skatteunderlaget 2024

Till och med oktober i år har lönesumman fortsatt att öka starkt, med 5,3 procent jämfört med samma period i fjol. Detta hänger samman med den oväntat starka sysselsättningen i år jämfört med 2022. Även den fulla årseffekten av höjda garantipensioner 2022 samt den höjning av pensionerna som beror på den stora ökningen av prisbasbeloppet 2023 lyfter skatteunderlaget i år.

Skatteunderlaget fram till 2027 beräknas nominellt öka i linje med det historiska genomsnittet. Nästa år beräknas dock en kraftig inbromsning ske jämfört med i år, i högsta grad avhängigt den nedgång för antalet arbetade timmar som vi räknar med. Från 2025 och framåt antas en återhämnning för sysselsättningen men efter en inledande snabb uppgång dämpas därefter tillväxten för antalet arbetade timmar. Den köpkraft som skatteunderlaget innebär för kommuner och regioner dämpas dock genom stora prisuppgångar (i kommunsektorn). På sektornivå beräknas skatteunderlaget i reala termer urholkas kraftigt 2023 och 2024. Framförallt 2024 står ut som ett unikt svagt år – det reala skatteunderlaget beräknas då minska med 1,8 procent. Även 2023 visar prognosen på en real nedgång av skatteunderlaget, med 1,1 procent. Skatteunderlaget har inte fallit i reala termer sedan 2003. Att det gör det två år i rad har inte hänt sedan år 2000 enligt tillgängliga data.

Tabell 2. Skatteunderlag samt beräknad real utveckling

Procentuell förändring

Nyckeltal	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Faktiskt skatteunderlag	5,8	5,3	2,6	4,7	4,1	4,0
Regelförändringar*	-0,5	0,2	-0,2	0,0	-0,3	0,0
Underliggande skatteunderlag	6,3	5,1	2,9	4,7	4,4	4,0
Prisutveckling	4,6	6,3	4,8	0,3	2,2	2,6
Realt skatteunderlag	1,6	-1,1	-1,8	4,3	2,2	1,4

*Bidrag till förändring av faktiskt skatteunderlag, procentenheter.

Källor: Skatteverket och Sveriges Kommuner och Regioner.

Analys av underliggande och real utveckling av det kommunala skatteunderlaget (tabell 2)

Regelförändringar sammanfattar beräknade effekter av förändringar i skattelagstiftningen vilka påverkar det kommunala skatteunderlaget och som neutraliseras genom höjningar/sänkningar av det generella statsbidraget.

Underliggande skatteunderlag beskriver det faktiska underlaget justerat för regelförändringar; ett mått som visar den underliggande utvecklingen för den kommunala skattebasen.

Prisutveckling avser här den sammanvägda prisutveckling som SKR beräknar för verksamhetskostnaderna inom kommuner och regioner på aggregerad nivå; löneökningar är den enskilt viktigaste faktorn (priset).

Realt skatteunderlag avser att beskriva utvecklingen i reala termer för det underliggande skatteunderlaget, det vill säga med hänsyn tagen till de prisförändringar som antas för kommuners och regioners kostnader kommande år.

Frågor om prognoser och MakroNytt besvaras av:

Anders Brunstedt tfn 08-452 78 19

Adrian Ekström tfn 08-452 73 58

Patrik Jonasson tfn 08- 452 73 62.

De kan även nås via e-post på mönstret:

fornamn.efternamn @ skr.se

Sveriges Kommuner och Regioner
Avdelningen för ekonomi och styrning

Erik Törnblom

Patrik Jonasson